

KIRSAL KALKINMA YAKLAŞIMLARI

Kırsal yörelerin sorunlarının neler olduğuna ve bu sorunların nasıl giderilebileceğine yönelik evrensel düzeyde kabul görmüş bir kırsal kalkınma yaklaşımının henüz geliştirilmediği söylenebilir. Bu duruma yol açan temel neden, kırsal kalkınmanın, pratik uygulamaların konuyla ilgili teorik çalışmaların önünde gittiği bir süreç olmasıdır (Ploeg et al., 2000).

Kalkınma yaklaşımları geçtiğimiz on yıllar içerisinde önemli değişimler geçirmiştir. 1950'lerden 1980'lere dek kalkınma müdahaleleri tabandan tavana yani devlet eliyle yapılan ve genelde **alt yapı yatırımları** olarak algılanmış hatta **ekonomik büyüme ile eş değer** görülmüştür.

Fakat bu bakış açısı değişen uluslararası ekonomik ortam ile ve **önceki kalkınma müdahalelerin** beklenen sonuçları doğurmaması nedeniyle 1970'lerin sonuna doğru akademik ve uygulayıcı çevrelerden **önemli eleştiriler** almaya başlamıştır. Bu değişiklikler elbette ki kırsal kalkınma yaklaşımlarını da etkilemiştir.

Buna göre kırsal kalkınmanın **mekansal anlamda fiziksel bir iyileşmeden ibaret olmadığı** fakat o bölgede yaşayan insanların **hayatında iyileşme olması gerektiği** ya da iyileşmeyi sağlayabilecek kaynaklara erişimlerinin sağlanması olduğu düşüncesi kabul görmeye başlamıştır.

İşte kalkınma söylemindeki bu değişim **yeni kırsal kalkınma paradigmasını** yansıtmaktadır. Bu yeni paradigmayla¹ aşağıdan yukarı, katılım ve güçlendirme gibi normlar kırsal kalkınma politikalarının özünü oluşturmaktadır.

Daha önceleri kırsal kalkınma yaklaşımında tarım merkezi öneme sahipken ve ana hedefler; **tarımsal gelirin ve rekabet edebilirliğinin artırılması** iken; yeni yaklaşımda kırsal ekonominin tüm sektörleri önemsenmekte, ana hedefler ise **kırsal alanların rekabet edebilirliğini ve yerel değerlerin kıymetini artırmak**, atıl kaynakların kullanılmasını sağlamak şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

Bunlarla beraber kırsal kalkınma politikalarının tasarımında ana aktörler **merkezi yönetim ve çiftçiler olmaktan çıkmış; yerel, bölgesel, merkezi** olmak üzere yönetimin her kademesi ve tüm yerel aktörler olarak değişmiştir. Daha önceleri kullanılan kırsal kalkınma aracı **sübvansiyonlarken** artık **yatırımlardır**. Günümüzdeki kırsal kalkınma yaklaşımı; farklı sektörlerin içerildiği politikaların yapılması (**bütünleşik**), yerel değerlerin kıymetlendirilmesi (**içsel**) ve yereldeki tüm aktörlerin müdahale sürecine katılımının sağlanması (**katılımcı**) şeklinde tanımlanabilir.

Yeni kırsal kalkınma paradigmasına geçişin dünya ülkelerine uygulama ve yönetim açısından yansımaları şöyle özetlenmiştir:

- Gerileyen sektörleri sübvansiyon etmekten, bölgelerin en verimli oldukları alanlarda stratejik yatırımlar yapmak,

¹ **Paradigma:** Genel olarak, ideal bir durum ya da örnek bir şeye bakış tarzı; yargılama ölçütü sağlayan her türlü ideal tip ya da model. Türk Dil Kurumu sözlüğü anlam karşılığı "değerler dizisi" olarak tanımlanmıştır. Bir disipline belli bir süre hakim olan model veya kurumsal çerçeve olarak tanımlanabilir.

- Yeni rekabet avantajları sağlamak için çevresel, kültürel güzellikler ya da geleneksel ürünler gibi yerel özelliklere yoğunlaşmak,
- Girişimi dolaylı olarak etkileyen çerçeve (kolaylaştırıcı) koşullar oluşturmak ya da yarı kamu mallarına dikkati çekmek;
- Bölgesel ve yerel düzeydeki çeşitli sektörel politikaları bütünleştirmek ve merkezi yönetim seviyesinde koordinasyonu geliştirmek de dâhil olmak üzere sektörelenden mekansal politika yaklaşımına geçmek,
- Politika idaresinin ve kısmen politika oluşturulmasının âdem-i merkezileşmesi²,
- Kamu, özel ve gönüllük esasıyla çalışan sektörlerin oluşturduğu ortaklıkların kullanılması ve bunun yerel ve bölgesel politikalarla uygulanması.

Kırsal Kalkınma ile ilgili yaklaşımların farklı biçimlerde sınıflandırılması mümkündür. Bu sınıflamada asıl önemli olan yaklaşımların birbirleriyle olan benzerlikleri ve farklılıklarının ayrıntılı bir biçimde ortaya konulabilmesidir. Bu açıdan aşağıdaki gibi bir sınıflandırma yapmak mümkündür:

I. Teorik Yaklaşımlar

1. Modernleşme yaklaşımı
2. Bağımlılık yaklaşımı
3. Küçük ölçekli tarım işletmeleri yoluyla kırsal kalkınma
4. Süreç yaklaşımı
 - i. Katılımcı kırsal kalkınma
 - ii. Entegre kırsal kalkınma
5. Sürdürülebilir geçim yaklaşımı

II. Genel Kırsal Kalkınma Yaklaşımları

1. Teknokratik Yaklaşımlar
2. Radikal Yaklaşımlar
3. Reformist Yaklaşımlar
4. Serbest Piyasaya Dayalı Yaklaşımlar

² **Adem-i merkezîyetçilik "merkezin yokluğu"**, devlet merkezinin gücünü azaltarak yerel yönetimlerin yetkilerinin artırılmasını savunan siyasi görüş. (Vücut/Adem- Varlık/Yokluk)

I. TEORİK YAKLAŞIMLAR

Genel ekonomik kalkınma sürecine ilişkin yaklaşımları, kırsal kalkınma sürecinde de ele almak mümkün olduğundan kalkınma iktisadında öne sürülen yaklaşımlar kırsal kalkınma için de kullanılabilir (Sing: 1999: 73).

1. Modernleşme Yaklaşımı

Bu yaklaşımı savunanlar kalkınmayı ekonomik etkenler yanında ekonomi dışı etkenlerin de belirlediğini öne sürmektedirler. Söz konusu yaklaşımı değişik önermeler üzerine kuruludur. En temel önermeleri şunlardır:

- Batı bilim ve teknolojisinin benimsenmesi ve üretime koşulması/uygulanması kalkınmanın sağlanması için sorunludur.
- Kalkınma süreci bir dizi aşamalara ayrılabilir ve bütün toplumlar bu aşamalardan geçmektedir.
- Kalkınma sürecinde, geleneksel sosyal ve politik kurumların yerini modern kurumlar almaktadır.

Modernleşme yaklaşımına göre, kalkınma tarımda teknolojik dönüşümle birlikte sanayileşme ve kentleşmeyle başarılabilmektedir. Yaklaşımın egemen olduğu 1950'li yıllarda ve 1960'ların ilk yıllarında, kalkınmaya aşamalı bir ekonomik büyüme süreci olarak bakılmaktaydı. Örneğin, Rostow'a göre, ülkeler belli aşamaları geçerek modern bir ekonomik ve sosyal ilerleme aşamalarını izleyeceklerdir (Rostow, 1960, 18).

Modernleşme okulu taraftarları evrimci bir yaklaşıma sahiptir ve piyasa ekonomisi koşullarında gelişmiş ülkelerin başarılarının gelişmekte olan ülkeler tarafından taklit edilebileceğine inanmaktadırlar (De Jnvy et al., 1999:4).

Modernleşme okuluna göre, büyük kentler yenilik (innovation) merkezleridir ya da yaratıcı yeni fikirlerin ve yabancı teknolojinin benimsenip uygulamaya dönüştürüldüğü mekanlardır. Büyük kent merkezlerinden uzak ücra yerleşim alanlarının az gelişmiş olmasının nedeni teknolojik düzeyin geriliği ve modern sosyal organizasyonların eksikliğidir. Modernleşme okulu kırsal alanlarda yaşanacak olumlu değişimlerin motoru olarak yeniliği kabul etmesine rağmen yeniliğin hangi koşullar altında meydana geleceğine dair tatmin edici bir açıklama getirememektedir (Young, 1983).

Shepherd (1998:2), modernleşme yaklaşımının sadece üretim artışı ve piyasa ekonomisinin genişlemesine odaklandığına dikkat çekmektedir. Gelirin yeniden dağılımının gündeme gelmesi durumunda sürecin devlet tarafından kontrol edilmesi gereği kabul edilmektedir.

Shepherd'e göre (1998:3), modernleşmeci kırsal kalkınma yaklaşımı, birçok ülkede maddi yoksulluğun giderilmesi ile sosyal ve çevresel kaynakların korunmasına gerekli katkıyı yapamamıştır.

2. Bağımlılık Yaklaşımı

Yeni bağımsızlığını kazanan Afrika ve Asya ülkelerinde büyüyen eşitsizlikleri, yoksulluğu, şiddeti ve askeri darbeleri açıklamada başarısız olması nedeniyle Modernleşme yaklaşımına yönelik artan inanç kaybı, bilim adamlarını alternatif bir yaklaşım kullanarak yeni sorular sormaya ve cevaplar aramaya yöneltmiştir.

Marks ve Engels, modernleşme okulunun varsaydığına aksine, sosyal değişimin tedrici ve evrimsel olmadığına inanmaktadır. Sosyal değişim toplumda sınıflar arası çıkar mücadelesi ya da sınıf mücadelesi tarafından belirlenmektedir. Marksistler sınıf mücadelesini sosyal değişimin ve gelişmenin motoru olarak görmektedir (Kaynak, 2007: 36).

Gelişme ve az gelişme aynı madeni paranın farklı yüzleri gibidir. Her ikisi de kapitalist dünya sisteminin iç çelişkilerinin çağdaş görünümünün zorunlu bir sonucudur (Aktaran, Hunt, 1989:1999: 174). Bağımlılık teorisinin varsayımlarını şöyle özetlemek mümkündür:

- Gelişmiş ülkeler geliştirmekte olan ülkeleri sistematik biçimde sömürsüzün sahip oldukları gelişme düzeyine erişemezler.
- Kalkınma sürecinin belli bir dizi aşamayı izlediği anlayışı bir yanılsamadır. Sömürgeci dünya sistemi var olduğu sürece, gelişmiş ülkelerin izlediği yolu izleyerek kalkınmak geliştirmekte olan ülkeler için imkansızdır.
- Günümüzün yoksul ülkeleri başlangıçta yoksul değillerdi. Bu ülkeler global kapitalist sömürge sistemi tarafından az gelişmişliğe itildiler veya mahkûm edildiler.
- Geliştirmekte olan ülkeler yalnızca gelişmiş ülkelerle bağlarını koparak gelişebilirler.

Bağımlılık yaklaşımını savunanlara göre, kapitalist sistemin yarattığı işbölümü, bağımlı çevre ülkeleri birincil ürünler ihraç edip karşılığında imalat ürünleri ithal eden bir yapıya mahkûm edildiler. Çevre ülkelerin ihracatlarında ana ağırlığı tarım ürünleri oluşturmaktadır. Dahası tarımsal ürünlerin ihraç edilebilmesi için tarımda çalışan emeğin ücretleri çok düşük düzeylerde tutulmaktadır (Young, 1983: 126).

Bağımlılık okuluna göre büyük kentler yaratılan artığın kontrol merkezleridir ve kapitalist nüfusun bozucu etkilerini genişleten mekanlar olma işlevine sahiptir. Büyük kentler çevreyi/kırsal alanları sömürür ve çevrenin gelişme potansiyelini fiilen sınırlar (Young, 1983).

3. Etkin Küçük Ölçekli Tarım İşletmeleri Yoluyla Kırsal Kalkınma Yaklaşımı

Küçük ölçekli çiftliklerin daha emek yoğun olması ve istihdam olanaklarını artırması nedeniyle büyük ölçekli çiftliklere göre ekonomik kalkınmaya daha fazla katkı sağlayacağı öne sürülmüştür. Küçük tarımsal işletmeleri savunanların üzerinde anlaştıkları ortak varsayımlar şu şekildedir (Ashley and Maxwell, 2001: 406-407):

- Küçük çiftçiler rasyonel olduklarından dolayı üretimde etkinliğe ulaşabilmektedirler.
- Küçük tarımsal işletmeler yoğun biçimde aile emeği kullandıklarından dolayı emeği büyük işletmelere oranla daha iyi kontrol etmektedirler.
- Yeniliklere başarılı biçimde uyum sağlayabilmektedirler.
- Hem kendi olanaklarıyla hem kooperatifleşme yoluyla ürünlerini başarılı biçimde pazarlayabilmektedirler.
- Çevreye daha az zarar verdiklerinden negatif dışsallıkları büyük işletmelere göre azdır.

Köylü Tarzı (Etkin küçük)	Girişimci Tarzı (Endüstriyel, büyük)
Doğayı temel alma, içselleştirme	Doğadan kopuş, yapaylaştırma
Girdi tarafında piyasalardan uzaklaşma, çıktı tarafında farklılaşma	Piyasalara ileri derecede bağımlılık
Zanaatkârlık ve beceri temelli teknolojiler	Girişimcilik ve mekanik teknolojiler
Emeğin niceliği ve niteliği üzerine yoğunlaşma	Ölçek büyütme, entansif üretim
Toplumsal refah	Toplumsal refahın yeniden dağıtılması (rekabet)

4. Süreç Yaklaşımı

Süreç yaklaşımına göre, kalkınmada devletin başlıca rolü kalkınma sürecinin yerel paydaşları ile özel sektör arasındaki etkileşimi/iletişimi kolaylaştırmadan müteşekkildir. Bu anlayış ekseninde geliştirilen kalkınma modellerinin temel önermeleri, kalkınmanın en iyi biçimde yerel planlama ve yerel karar alma yoluyla gerçekleştirilebileceğidir (Kole, 2004: 15).

a. Katılımcı Kırsal Kalkınma Yaklaşımı

Kalkınma sürecinde insanın merkeze alınmasını ifade etmektedir. Kalkınma projelerinin uygulamaya konulmasında tavandan tabana yönetim anlayışından ziyade, projelerin geliştirilmesinde yöre halklarının görüşlerinin temel alınmasının önemine dikkat çekilmektedir (Ellis and Biggs, 2001: 442; Kole, 2004: 15).

b. Entegre Kırsal Kalkınma Yaklaşımı

Ulaşılması gereken amaç olarak artan refahtan en az yararlanan kırsal yoksulların bu refahtan daha fazla yararlanmasının sağlanmasını, metodolojik bir yaklaşım olarak da, bu amaca ulaşabilmek için ekonomik ve sosyo-politik araçların dengeli biçimde uygulamaya konulmasının gerekliliğini içermektedir (Kuhnen, 1977: 142). Entegre kırsal kalkınmanın temel nitelikleri Bakırcı (2007: 438) tarafından şöyle sıralanmıştır:

- Kırsal alanı bir bütün halinde ele alarak kalkındırmayı amaçlayan çok boyutlu ve çok bileşenli bir süreçtir,
- Kırsal toplulukların ekonomik, sosyal ve kültürel olanaklarını geliştirmeyi hedefleyen politikalar zinciridir,
- Kırsal alanlarda insanlığın ortak değerleri olan kaynakların ve çevrenin korunmasını ön planda tutan, doğal kaynakların verimli ve sürdürülebilir kullanımını hedefleyen ilerici bir yaklaşımdır,
- Kır-kent arasındaki gelişmişlik farkını kapatmayı amaçlayan bütüncül bşr uygulama ve kırsal alanda tarım dışı faaliyetlerin geliştirilmesini savunan bir yaklaşımdır,
- Kırsal nüfusun modern hayatın nimetlerinden azami şekilde yararlanması gerekliliğini benimseyen ve kırsal alanda geri kalmışlığı ortadan kaldırmayı amaçlayan yoksullukla mücadele hareketidir.

5. Sürdürülebilir Geçim Yaklaşımı

Güvenli gıdaya erişmenin yalnız tarımda verimliliğin artırılmasıyla değil, yoksulluğun bütün boyutlarıyla giderilmesiyle mümkün olabileceği kabul edilmeye başlanmıştır (Singh and Gilman, 1999: 539). Bu yaklaşımla ulaşılmak istenen temel amaçlar şunlardır (DFID, 2008):

- Yüksek kalitede eğitim alma, bilgi edinme ile teknolojiye sahip olma ve kullanma imkanlarının iyileştirilmesi,
- Daha dayanışmacı bir sosyal çevrenin oluşturulması,
- Doğal kaynakları daha iyi kullanarak bu kaynaklara daha güvenli biçimde erişimin sağlanması,
- Altyapı olanaklarının iyileştirilmesi,
- Çok amaçlı geçim stratejilerini destekleyen ve rekabetçi piyasalara eşit biçimde girişi özendirilen politik ve kurumsal ortamın tesis edilmesi.

Sürdürülebilir geçim yaklaşımının yoksulluğu gidermeye yönelik faaliyetlere rehberlik eden yedi temel ilkesi vardır: Bu ilkeler (IFAD: 2008): insanı merkeze alma, bütüncül olma, insanın tabii potansiyeline dayanma, dinamik olma, makro-mikro bağlantıları kurma, politika tasarımı ve uygulamasında ortaklıkları özendirme ve sürdürülebilir olmadır.

1990'ların son yıllarından 2000'li yılların başına kadar, sürdürülebilir kalkınma kavramı, kalkınma tartışmalarının sloganı olmuştur. Sürdürülebilir kalkınma, çevresel boyutun ötesine genişleyerek, sosyo-ekonomik dengeyi ifade eden daha geniş içerikli bir kavrama dönüşmüştür.

II. GENEL KIRSAL KALKINMA YAKLAŞIMLARI

Dünya nüfusunun büyük bir bölümünün kırsal alanlarda yaşıyor olması, doğal kaynakların sürdürülebilir kullanılması ve çevrenin korunması gereği, kırsal kesim ile kentler arasında gelir düzeyinin farklılığı, yaşam koşulları açısından kentler lehine önemli farklar oluşması ve bu farkların giderek derinleşmesi, kırsal kesimin kalkınmasını hızlandıracak yeni model ve yaklaşımların sürekli olarak gündemde olmasına neden olmuştur. Bunlara, kırsal alanlarda yaşayan nüfusun birçok sorunla karşı karşıya olması da eklenince, söz konusu alanların kalkınma faaliyetlerinde öncelikli unsurlar olması kaçınılmaz olmuş ve olmaya devam etmektedir.

Bütün Kırsal Kalkınma stratejileri için belli başlı temel faktörler bulunmaktadır. Bu temel faktörler (LEA D.A.M. 1983:18);

- ✓ Arazi kullanım deseni
- ✓ Teknoloji kullanım düzeyi
- ✓ İstihdam politikası
- ✓ Eğitim, araştırma, perspektif geliştirme şartları
- ✓ Kırsal örgütlenme ve idari yapılanma faaliyetleri
- ✓ Ücret politikası
- ✓ Ekonominin diğer unsurlarıyla ilişkiler' dir.

Kırsal kalkınma stratejilerinin 1944-1977 yılları arasındaki tarihsel gelişim sürecine bakıldığında strateji faktörlerinin kullanımındaki farklılık ve değişimler açık bir şekilde görülmektedir. Örneğin İngiltere'de 1944 yılında "**kırsal kalkınma planları**" için dört temel amaç ortaya konulmuştur. Bunlar (GİLG A.W. 1985:139);

- i. Kırsal alanda istihdam olanaklarının geliştirilmesi,
- ii. Yaşam koşullarının iyileştirilmesi,
- iii. Karşılaştıkları olumsuzlukları ortadan kaldırarak, küçük nüfus gruplarının sosyo-ekonomik yaşamlarının düzeltilmesi,

iv. Kırsal alana ait değerlerin ve güzelliklerin korunması şeklinde sıralanırken, yine İngiltere için 1970 yılında kırsal kalkınmaya yönelik amaçları ortaya koyan diğer bir görüşe göre ise bu amaçlar;

- Coğrafi mekânda yer alan tarım, yerleşme, sanayi ve rekreasyon konuları arasındaki rekabeti düzenlemek,
- Kırsal alanın güzelliklerini ve niteliklerini korumak,
- Nüfusun, hem ekonomik ve hem de sosyal açıdan yaşanabilir alanlarda yeniden yerleşimini düzenlemek,
- Halkı, kırsal alanların değeri ve geleceğine konularında azami derecede bilinçlendirmek şeklinde sıralanmıştır.

Aynı dönem için ABD için ileri sürülen "**kırsal kalkınma temel amaçları**" ise (GİLG A.W. 1985:139);

- ✓ Yaşamın varlığını sağlayan kırsal kaynakların devamını temin etmek için ekolojik bütünlüğü korumak,
- ✓ Arazilerin uygun bir tarzda ve etkin olarak kullanımını sağlamak,
- ✓ Sağlıklı yaşam koşullarını sağlamak,
- ✓ Memnuniyet veren estetik güzellikleri sunan bir çevre oluşturmak,
- ✓ Etkili, sosyal, ekonomik ve idari kurumlar oluşturmak,
- ✓ Halkın refah koşullarını geliştirmek,
- ✓ Peyzaja uygun ve görüntüyü kirliletmeyen yeni yapı ve binalar oluşturmak,
- ✓ Peyzaja uygun ve görüntüyü kirliletmeyen yeni yapı ve binalar oluşturmak,
- ✓ Geniş kapsamlı bir kalkınma planı oluşturmak.

1970'lerde kırsal kalkınmanın sağlanmasına ilişkin çalışmalarda hedeflenen amaçların gerçekleştirilmesi için, kırsal planlamanın gerekliliği üzerinde durulmuş, belirtilen bu dönem için "kırsal yerleşmelerin planlanması"na ilişkin belli başlı amaçlar (CLOKE P.J. 1983:125);

- ✓ Yeşil kuşak alanlarını, çekici nitelikteki kırsal peyzajı ve tarımsal arazileri korumak,
- ✓ Uygun tarımsal sanayilerin sürekliliğini sağlamak,
- ✓ Kırsal yerleşmelere ve hizmetlerine ait temel yapıları korumak ve geliştirmek,
- ✓ Kırsal yerleşmelerin şekil ve karakterlerini korumak,
- ✓ Kırsal yerleşmelerde yaşayan nüfusun güvenliğini sağlamak,
- ✓ Kırsal nüfusun gelirlerini sağlayan kaynakları desteklemek,
- ✓ Yeni yatırımlara olan ihtiyacı en aza indirmek,
- ✓ Teşebbüs ve planlara halkı dahil etmek, hizmet elde etmek konularında katılımı teşvik etmek,
- ✓ Yerel istihdam olanaklarını teşvik etmek,
- ✓ Hizmet ve imkanlar konusunda bir izolasyon durumunun oluşmaması için, ilgili kurumlar arasında eşgüdümü sağlayan koordinatör görevi yapmak,
- ✓ Kalkınmanın yoğunluğu, oranı ve ölçüsünden etkilenen yerel meskenlerin temel ihtiyaçlarını karşılamak,
- ✓ Kırsal alanda yaşayan halkın toplum ihtiyaçlarına uygun imkanların nerede ve nasıl geliştirileceğine dair arayışları sürdürmek.

Çeşitli ülke veya bölgelerde gerçekleştirilen uygulamaya yönelik ortaya konan stratejiler:

Teknokratik Yaklaşımlar (stratejiler); bu yaklaşımda temel hedef özellikle tarımsal üretimde verimliliği arttırmaktır. Yeşil devrim temel olarak bu stratejinin bir ürünüdür. **Teknokratik Yaklaşım;** 1950 ile 1960'ların ilk yılları arasında (ülkemizde de uygulanan) ekilmeyen toprakların ekime açılması, başka bir deyişle üretimde kullanılan toprak miktarının

arttırılmasına yönelmiştir. Bu yıllardaki makineleşme ve büyük traktörlerin teşvik edilmesi bunun göstergesi olmuştur. Teknokratik yaklaşımlar 1960'ların ortalarında başlayarak çiftçilerin üretim tekniklerini yenilemeye teşvik edici bir görünüş kazanmıştır. Bunda kuşkusuz ekilebilir alanların sınırına dayanmış olmanın rolü büyüktür. İşletmeler arasındaki büyüklük farklılıkları gözetilerek, büyük ve zengin çiftçilerin yüksek tasarruf olanaklarından dolayı toplam üretimin arttırılmasında temel görevi yüklenecekleri varsayılmıştır. Bu yaklaşımdan kaynağını alan politikaların sonucunda, toplam üretim ve gelir artışından daha ziyade büyük çiftçiler yararlanmışlardır (ARUOBA Ç. 1988:206).

Radikal Yaklaşımlar (stratejiler); bu yaklaşım kapitalizmi reddeden ve sosyalizmin bazı tiplerini uygulama çabasında olan temel ve sosyalizmin bazı tiplerini uygulama çabasında olan temel sosyal değişimler üzerine odaklanmıştır. Bu inkılapçı yaklaşım yoksulluğa yol açan yapısal nedenleri ortadan kaldırma üzerine temellendirilmiştir. **Radikal Strateji Yaklaşımında** temel hedef; sosyal değişimin siyasi erk, refah ve gelirin yeniden adaetli bir şekilde dağıtılmasıdır. Stratejinin bu hedefinden daha ziyade küçük çiftçilerin ve toprak sahibi olmayan tarım işçilerin yararlanması amaçlanmış, arazi kullanım deseninin ise, ortak girişimler, kominal ve devlet çiftlikleri şeklinde olması öngörülmüştür.

Reformist Yaklaşımlar (stratejiler); bu yaklaşım esas olarak teknokratik ve radikal değişim tipleri arasında bir yapı göstermektedir. Çeşitli şekillerde uygulanan bu strateji yaklaşımı üretimin arttırılması esas olmakla birlikte, gelir ve kaynaklara ulaşım bakımından dengeli bir dağılım gerçekleştirmeyi hedeflemiştir. **Reformist Strateji Yaklaşımı** ise; genellikle teknokratik politikaların tarattığı, başta gelir dağılımı olmak üzere çeşitli toplumsal huzursuzlukların önlenmesi amacına yönelik düşüncelerden kaynaklanmıştır. Bu yaklaşımda ulaşılacak istenen temel hedef, verim artışıyla birlikte gelirin yeniden adaetli olarak paylaşılması ve bu şekilde sosyal değişimin sağlanmasıdır. Adı geçen yaklaşımda temel yararlanıcı gruplar ise, orta gelirli köylüler, gelişme potansiyeli olan çiftçiler ve spesifik etnik gruplar olarak kabul edilmekte, gelişmenin aile çiftlikleri ile arazi yerleşim planları arasında işbirliğine dayalı bir arazi kullanımı şekliyle sağlanacağı varsayılmaktadır.

Serbest Piyasaya Dayalı Yaklaşımlar (stratejiler); 70'li yıllarda yukarıdaki üç yaklaşıma ilave olarak eklenen bu yaklaşımda, kırsal alanda kalkınmanın veya üretimin bütünüyle piyasa şartlarına göre şekillendirilmesi ve piyasa taleplerine göre yönlendirilmesi öngörülmektedir.

Serbest Piyasaya Dayalı Stratejisi yaklaşımda temel hedef kalkınma için verimin arttırılması ve yeni yatırımlar için sermaye birikiminin sağlanmasıdır.

Kırsal Kalkınma Strateji Yaklaşımları

Kırsal Kalkınma Stratejisi	Başlıca hedefler	Başlıca yararlanıcılar	Baskın Arazi Kullanımı	Uygulama Örnekleri
Teknokratik	Üretim artışı	Arazi sahibi elitler	Geniş özel çiftlikler, plantasyonlar, latifundiyalar, çeşitli şekillerde kiracılık	Filipinler
Radikal	Sosyal değişim; gelir, refah ve politik gücün yeniden dağılımı	Küçük çiftçiler ve toprak sahibi olmayan tarım işçileri	Ortak girişimler, kominal ve devlet çiftlikleri	Çin, Vietnam
Reformist	Üretim artışı; sosyal değişim, gelir ve refahın yeniden dağılımı	Orta gelirli köylüler, gelişme potansiyeli olan çiftçiler ve spesifik etnik gruplar	Aile çiftlikleri ile arazi yerleşim planları arasında işbirliği	Meksika, Malezya, Mısır
Serbest Piyasa Düzeni	Üretim artışı ve kalkınmaya yönelik yeni yatırımlar için sermaye birikimi	Büyük ölçekte çiftçiler ve kırsal alanda diğer yardımcı işkollarında istihdam edilenler	Sahipleri tarafından idare edilen büyük çiftlikler	Endonezya, Bangladeş, Güney Kore

TÜRKİYE'DE KIRSAL KALKINMA YAKLAŞIMLARI

Türkiye'de eskiden beri kırsal alanların kalkındırılmasına yönelik yaklaşım ve modellerin ortaya konulduğu bilinen bir gerçektir. Bu modeller, kimi zaman dünyanın çeşitli ülkelerinde gerçekleştirilen uygulamalardan esinlenerek uygulama alanına taşınmak istenen, kimi zaman ise uluslararası kuruluşların tavsiyeleri neticesinde yer yer uygulama imkânı bulan yaklaşımlardır.

Duygusal (Romantik) Yaklaşım: Daha çok edebi yazın alanında etkili olan bu yaklaşımda köy sorunları, yazılan şiirler, öyküler ve romanlar yoluyla dile getirilmiş, bunlar ise büyük ölçüde kırsal alanın güzel kaynaklarını ve manzaralarını betimleyen çalışmalar niteliğinde olmuştur. Bu yaklaşım köye yönelik birtakım hareketleri de beraberinde getirmiştir. Bunlardan biri "halkevi köycülüğü" olarak tanımlanan ve köylü halkı bilinçlendirerek kalkındırılmasını amaçlayan çalışmadır. Bu yaklaşımın bir diğer ürünü, 1940'lı yılların sonunda üniversitelerde okuyan gençlerin yaz aylarında Anadolu köylerine köylünün kalkınmasına hizmet etmek amacıyla gitmeleridir. Bu harekette amaç, köylüler ile aydın gençleri bir araya getirerek köylü nüfusun bilgisinin artırılmasıdır.

Toplumsal Hizmet Ağırlıklı Yaklaşım: Daha çok kırsal yerleşmelerin alt yapı ihtiyaçlarını gidermeye yönelik çabaları içeren bu yaklaşımda; köylerin yol, su ve sağlık hizmetleriyle birlikte, özellikle eğitim olanaklarının geliştirilmesi, yaygınlaştırılması ve bu yolla kırsal nüfusta okur-yazar oranının yükseltilmesiyle köye ait sorunların çözüleceği öngörülmüştür. Köylerin kalkınması bakımından taşıdığı büyük öneme karşın, kırsal yerleşmelerin alt-yapı hizmetleri yerine getirildiği takdirde kalkınmanın sağlanacağı öngörüsü sonucu gerçekleştirilen bu hizmetler kırsal alana ait ekonomik ve toplumsal diğer unsurları yeterince ele almadığından etkisi sınırlı kalmıştır.

Bağımsız Yaklaşım: Köy kalkınmasının, toplumun diğer kesimlerinin kalkınmasından bağımsız olarak ele alınarak, kırsal nüfusun yerel konumunun da tümüyle korunarak gerçekleştirilebileceğini öngören bu yaklaşım biçimi, önceki iki yaklaşımın öğelerini içermiş, ayrıca ekonomik geri kalmışlığın giderilmesinin ön koşulu olarak, kırsal alanda yaşayanların çeşitli ekonomik etkinlikleri için ihtiyaç duydukları kaynak aktarılmasının gerekliliğini de vurgulamıştır.

Alt Yapısal Ağırlıklı Bütüncül Yaklaşım: Bu yaklaşımda, tarım dışı kesimlerdeki ekonomik ve toplumsal yapılanma ile bu yapılanmadaki değişme ve gelişme, köylerdeki üretim ilişkilerinin niteliği, toplumsal hizmet ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik etkinlikler, köy kooperatif veya birliklerinin gelir düzeylerini arttırmayı amaçlayan kaynak artırımları bir bütün olarak ele alınmıştır. Bu yaklaşımın en belirgin özelliği, sadece kırsal alan ve faaliyetlerini değil, toplumun diğer kesimlerini de kalkınma yolunda bir bütün olarak kabul etmesidir.